

UNITÁRIUS ÉLET

XLI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

1987. MÁJUS-JÚNIUS

LEVÉL ROMÁNIÁBÓL

Kedves hittestvérünk!

Főtisztelendő Dr. Ferenc József unitárius püspök úrnak,
az „Unitárius Élet” felelős szerkesztőjének.

BUDAPEST

A napokban vettük kézbe annak a nyilatkozatnak a szövegét, amelynek a címe: „Deklaráció az etnikai kisebbségekként élő magyarokkal kapcsolatban” és amelyet az Egyházak Ökumenikus Tanácsa magyarországi tag egyházainak vezetői, valamint püspök atyánkfia is aláírt.

Ezzel a deklarációval kapcsolatban, egyházunk nevében az alábbiakat óhajtom kijelenteni:

A deklaráció szövege nagyon általános és a Romániában élő magyar nemzetiséggel kapcsolatban, szerintünk feleslegesen, arra hív fel, hogy legyünk hazánk jó állampolgárai. Ugyanakkor azonban aggódalommal állapítja meg, hogy zavaró hírekről értesültek és személyesen is tapasztaltak a Romániában élő magyarokkal kapcsolatban. Mindenek előtt azt kifogásoljuk, hogy a nyilatkozat semmilyen konkrétumot nem tartalmaz és nem tudjuk, hogy egyházainkat, közelebbről az unitárius egyházat mennyiben érintik ezek a megállapítások. Ezt elsősorban azért kívánjuk kihangsúlyozni, mert a romániai unitárius egyház, Szervezeti Szabályzata alapján, függetlenül folytatja tevékenységét. A mi egyházunknak a magyarországi testvéregyházzal tehát jelenleg csupán közös hiten és közös hagyományon alapuló bensőséges lelki kapcsolata van. Ezt a kapcsolatot mostanáig nem árnyékolta be semmi. Ez gyakori találkozásaink alkalmával az utóbbi két évtizedben mindkét oldalról újra meg újra kifejezésre jutott. Püspök atyánkfia az 1984-

ben Bukarestben tartott nagyszabású békekonferencián mondott beszédében azt ki is hangsúlyozta. Én is legutóbbi magyarországi hivatalos látogatásom alkalmával, az 1986. október 29-én Budapesten tartott Egyházi Főtanácson mondott egyházi beszédemben erről a bensőséges kapcsolatról örömmel és meglelégedéssel tettem tanúbizonyságot.

Egyházunknak Szocialista Köztársaságunk felelős tényezőivel bensőséges kapcsolata van. Meleglégedéssel hangsúlyozzuk, hogy egyházunk vezetői és hívei állampolgári kötelességeiket öntudatosan teljesítik. Az alkotmányban biztosított lelkiismereti és vallási szabadság alapján egyházunk tevékenységét zavartalanul folytatja, anyanyelvünkön végezve szertartásainkat és adminisztrációinkat. Ugyanakkor szívvel-lélekkel támogatjuk hazánknak a béke megvédésével kapcsolatos nemes célkitűzéseit és állandó erőfeszítéseit.

Kérjük püspök atyánkfiaát, hogy a fentebb elmondottakat folyóiratukban, az „Unitárius Élet”-ben ismertetni szíveskedjenek. Örömmel állapítjuk meg, hogy folyóiratuk mostanig hazánkkal és egyházunkkal kapcsolatos tudósításait kivétel nélkül minden egyes esetben a pozitív és baráti, testvéri szellem jellemezte.

Nagyon szeretnénk, hogy ez a jövőben is ilyen szellemen történjék, mindent megtéve azért, hogy egyházaink között a kölcsönös megértés és jóakarattal továbbra is megmaradjon, szolgálva ezáltal a két szocialista állam közötti békességet, megértést és őszinte együttműködést is.

Atyafiságos üdvözléssel és szeretettel:

Dr. Kovács Lajos
püspök

Ki volt nekünk Balázs Ferenc?

Tordától nyolc kilométerre, a Tordahasadék sziklái és az Aranyosvölgye között, Mészke falu domboldalán áll egy ősi erdélyi stílusú, meredek tetejű, fából épült tágas, napfényes új ház, az unitárius paplak. Ablakából el lehet látni Tordáig, s másfelől, a kedvesen kanyargó Aranyos partján, az erdős hegyoldalak tövében épült falvakig.

Mikor én ebben a házban jártam, a falak még nem voltak bevakolva, arra már nem futotta a pénzből. Bútor sem volt benne, csak összeácsolt fekvőhelyek, polcok, asztalok. De a polcokon az angol tudástár testes kötetei, Európa-vevő rádió, a falakon indiai szőnyeg, kínai metset, aranyoszekei cserepek.

Ez volt Balázs Ferenc otthona. Akár élete szimbólumának is vehetjük, ahol a szépség jegyében megfér egymás mellett a székely és a hindu szőttes. De az átlagember egészséges önzése, legegyszerűbb kényelmi berendezése is hiányzott életéből és otthonából egyaránt.

Ki volt Balázs Ferenc? Dióhéjban összefoglalva: szegény székely ifjú, aki maga erejéből bejárja a kerek világot, hogy az emberiség közös, igaz törekvéseit megismerje. Világkörüli útja megérteli azt az elhatározását, hogy egy erdélyi faluban, megfeszített erővel, új életet terem. Látszólag kevésre, voltaképpen a legnagyobb vállalkozott: felébreszteni az emberekben az életükért való felelősségérzetet s a maguk erejéből fakadó társadalmi

újjászületés hitét. Meghalt most, májusban, az öt évig tartó utazás tengernyi nélkülözése és a henteszendei falumunka erőfeszítése következtében, tüdőbajban.

Az orvosok már évekkor ezelőtt szemébe mondták, ha nem kíméli magát, meg fog halni. Nem kímélte magát. Mintha életével akarta volna megváltani a falut, tudva, hogy a kortárs szava sohasem oly hathatós, mint akit a halál történelmi távlatba emel.

Ma, mikor műve, a Vidékfejlesztő Szövetkezet él és fejlődik, különösen érdekes visszatekinteni az útra, melyen eszméi kikristályosodásához eljutott.

A Vidékfejlesztő Szövetkezet abban különbözik más termelési és fogyasztási szövetkezetektől, hogy nemcsak az emberek gazdasági érdekközösségén alapul. A nép anyagi megerősödését elsősorban szem előtt tartja, de a vidékben rejlő sokoldalú lehetőségek kifejlesztése is feladatai közé tartozik. Balázs Ferenc abból indult ki, hogy a nép nem képes még nagy egységekben, országos vagy világraszóló tervekben gondolkodni, közvetlen környezetével azonban ösztönösen érzi sorsközösségét. A Vidékfejlesztő Szövetkezet ezt a természetes közösségi érzést fejleszti az egymás iránti felelősségérzet gyakorlati mozgatóerejévé.

A falu, mint eszményi emberi település, Hollandia egészséges, békés vidéki életének megismerésével kerül érdeklődése központjába. London zsúfolt nyomortanyái után, ahol a tömeg belső megújulása, a szegényréteg lelki edzése érdekében semmi sem történik, s a segítséget legfeljebb munkásvezérektől várja a szabad idejét fel nem használó tömeg: Hollandia jóságos öntudata követendő példaként tűnik fel előtte. Világkörüli útjában mindent aszerint mérlegel, átülthető-e Erdély talajába. „A mindenség iramánál sebesebbre csigázott” amerikai életben meglátja a hibákat, de a vidéki nyilvános könyvtárak gazdagságát be szívesen hozná át Erdélybe! S a fizetésért végzett testi munka társadalmi megbecsülése, a belső fogyasztásra szánt termelés, a rugalmas újrakezdések sikere, új és új vonásokkal gazdagítják társadalomformáló terveit. Egy valamiről azonban fájón állapítja meg, hogy az amerikaiak el nem sajátítható helyzeti előnye: Amerikában az embernek nem emberek csalafintaságával kell megküzdeniük, hanem e gyanakvásra, kishitűségre nevelő harc helyett az anyaggal, földdel, acéllal, villamossággal kell megvívniuk, őket tehát hűséges munka után nem érheti csalódás.

Erdélyi falumunkája épül benne akkor is, amikor a csendes-óceáni hajón egy dán tanítóval beszélget a dán népfőiskoláról, az itthoni gazdasági életre gondol, mikor Japánban tanulmányozza, mint szolgálta ki inasveit a japáni a nyugati iparvállalatok Japánban alapított fiókjainál, s mint buktatta meg aztán sorra az idegen tőkéseket saját gyáraival, — de legnagyobb benyomást talán Kagawa gyakorolt rá, a japáni földművelő-szövetkezetek megszervezője. Különösen elgondolkoztatta Kagawa tisztánlátása, mely a megszokott régi keretekből az

új szervezethez fokozatosan vezeti át a népet. „Ő futni tudott volna, de lépésben haladt, hogy a testvéreivel együtt haladhasson, s őket az úton segítse.”

A kínai művészetet épp úgy, mint a földkerekség többi szépségeit, meglátja, érti, s méltányolja, de sem a természet, sem a hétköznapi érdekességek mulatságos megfigyelése nem téríti el céljától, hogy a szellemi és lelki élet mélyén folyó társadalmi átalakulás folyamatát keresse mindenütt.

Indiában több napot tölt Gandhinál, s huzamosabb időt Rabindranath Tagorenál. Itt is Erdély jár az eszébe. Gandhi mozgalmában meglátja a tévedést, hogy az igazság becsületes, de merev, egyoldalú követelgetése mellett elfelejtkezik a nép tényleges, alulról történő, gyakorlati felemeléséről, Rabindranath Tagorenál viszont újjongó örömmel töltik el a költő falufejlesztő iskolái, melyek egyre szélesebb körre terjednek ki.

Miután bejárta a kerek világot, Mészkönyv telepedett le mint unitárius pap. Ide hozta amerikai feleségét, s itt telt öröme szőke kislányában, Enikőben. A falu azonban betölti minden idejét. Élete a régivágású, nyugodt falusi lelkészek életmódjának szakasztott ellentéte. Folyton szervez, cséplőgépet vetet szövetkezeti alapon, régi írásokból az ősi, közösségi földbérlet egészséges megoldásait kutatja, újjáépítteti az Árpád-kori templomot s a kicsinek bizonyult iskolát. Tejszövetkezetet indít, s még számos elindulásnak veti el a magját.

Az elvetett mag azonban nem csirázik oly lázasan, amint ő szeretné. A népfőiskola harmadik évében az ifjak váratlanul színműelőadást követelnek, a hívek értetlenek a rohamosan ontott tervekkel szemben, s bár a téli esték szép, meleg, közös megnyilatkozásokra bírják a falut, az irigység, kicsinyesség, meg nem értés sok eszméjét elhalasztásra ítéli. Ő be is látja, hogy túl sokat követelt a néptől, a változást máról holnapra akarta, s talán természetes is, hogy az újnak ellenszegül a nép, mielőtt a kipróbáltat feladná. Egyedül a gyermekekben van zavartalan öröme, akiknek könyvtárát, kis szövetkezetét, szellemi közösségét egészen a maga kedvére alakítja.

Évek múlva azonban váratlan meglepetés éri: a csira kikelt. Szervezései, melyeket először türelmetlen mohósággal, később megértőbben kezdeményezett, öt-hat év múlva mint a nép valóságos akarata jelentkezett. A „Vidékfejlesztő Szövetkezet” megszületett. Világjárása s a falumunkája közötti évben így írt Balázs Ferenc:

„Magamban hordozom Isten tüzeit, szüntelen buzgókodván az ő utain, — székely ember, Istennek viselőse. Most és halálom órájáig úgy legyen!”
Úgy lett!

Sz. Weress Jolán

(Eredetileg megjelent az Unitárius Értesítő 1937. évi 5. számában.)

DR. PASKAI LÁSZLÓ

II. János Pál pápa dr. Paskai László kalocsai koadjutor érseket esztergomi érsekké nevezte ki, miután ehhez előzetes hozzájárulását népköztársaságunk Elnöki Tanácsa megadta.

Dr. Paskai László 1927-ben Szegeden született, 1951-ben szentelték pappá, és a következő évben elnyerte a teológiai doktorátust. 1955-

től szegedi szemináriumi tanár, majd budapesti hittudományi akadémiai professzor, 1978-tól címzetes püspök, veszprémi apostoli kormányzó, 1979-től veszprémi megyéspüspök, 1982-től kalocsai koadjutor érsek. 1986-ban, dr. Lékai László bíboros halálát követően, átvette a magyar katolikus püspöki kar elnökének tisztét.

Ünnepélyes beiktatásán április 25-én, részt vett dr. Ferenc József püspökünk is.

Dr. Tóth Károly zsinati elnök

A református egyház legfőbb testülete a dr. Bartha Tibor lemondásával megüresedett zsinati elnöki tisztre teljes egyhangúsággal dr. Tóth Károly püspök eddigi alelnököt választotta meg. Alelnökké Kovách Attila veszprémi püspököt választották meg. Dr. Aranyos Zoltán zsinati tanácsost zsinati főtanácsossá választották.

Egyházunk nevében örömmel köszöntjük a református egyház új vezetőit.

Nichiko Niwano:

Az erény vonzásában

A cikk a Rissho Kosei-kai japán szabadelvű buddhista szervezet Dharma World (Igazság Világa) c. szemléjében jelent meg, az 1986. nov.—dec. számban.

Fumiya Tsuta, az ismert kosárlabdaedző állítólag minden jelentkezőt először kiküld a kertbe gyomot irtani. Abból, ahogyan egy-egy gyermek ezt az egyszerű műveletet végzi, nagy pontossággal meg tudja ítélni, melyikük mire képes. A gyermekek mozdulatai tükrözik mindazt a figyelmet és nevelést, amit az iskolában és otthon elsajátítottak. A vallásos emberek napi ténykedése szintén arra irányul, hogy olyanok számára is világossá tegyék erényeiket, akik csak felületes benyomásokat szereznek róluk.

Mindenki mélyen tiszteli az erényes embert, és természetes ösztönökkel tömörülnek köréje. A rendkívüli módon erényes emberek — így például Shakyamuni és tanítványai — szinte emberfeletti módon tudnak hatni embertársaikra. Mindenfajta edzés legfőbb célja az erre képessé tevő erény megszerzése, s a tanulás folyamata végtelen gyönyör és boldogság. Ebben az összefüggésben az erény nem jelent egyebet, mint azt az együttérzést, törődést és szeretetet, amit embertársaink iránt érzünk és táplálunk. Ennek az erénynek a gyakorlása neveli az embert, és teszi vívmányait elérhetővé.

Ez az erény csak hosszas gyakorlás és rengeteg jócselekedet végrehajtása árán szerezhető meg. Kívánom, hogy mindnyájan legyünk olyan erényesek, hogy a felületes szemlélő is inspiráló példának találjon bennünket.

Korunkban — hála a légkondicionálásnak — már nem szenved úgy az ember a hidegtől és a melegtől, mint egykoron. A hideg és a meleg természetes váltakozása rendkívül ösztönző, serkentő és erősíti a pszichés ellenállás képességét. Kétszer is gondoljuk meg ezért, hogy amikor az időjárás hűvösebbé vagy forróbbá válik, bekapcsoljuk a fűtést vagy a hűtést. A nehéz körülmények alakítják és gazdagítják az elmét, és hozzásegítenek a további fejlődéshez.

A modern élet kényelme közepette elegendő egy gombnyomás és a televízió képernyőjén megjelenik a kép. A mikrohullámú sütővel percek alatt elkészül a gőzölgő, meleg étel. Am éppen az ilyesfajta kényelem miatt vannak egyre többen, akik nem képesek semmilyen kérés vagy bonyodalom elviselésére. A türelem is azok közé az erények közé tartozik, amelyeket mindennapjaink elviselhetőbbé tételére és személyiségünk gazdagítása érdekében egyaránt meg kell szerezni. A türelem adományával föl nem verte ember akaratos, és pillanatnyi impulzusok hatása alatt cselekszik. A türelem mellett minél több erényre tegyünk szert. Ezzel nem csupán szel-

lemünk hatásait terjesztjük ki, hanem valamivel messzebb jutunk a buddhaság ösvényén. Ezek közé az erények közé sorolható a bölcsesség, a bátorság, az igazságosság, az udvariasság, a hit, a kedvesség, a becsületesség és a felelősségérzet.

Minden erény forrása a buddhista megértés, amelyik a keresztény szeretetnek és a konfuciuszi jóakarathoz felel meg.

Önmagunk folyamatos tökéletesítéséről — abból a célból, hogy szert tegyünk erre az alapvető erényre — soha ne mondjunk le, mivel ez ad értelmet az életnek.

Az apró jó cselekedetekkel kell elkezdeni, olyanokkal, amelyek hozzánk közeli embereket céloznak meg. Ahogy az ilyen cselekedetek szaporodnak, az erény magvai a gondos művelés hatására kisarjadnak és addig nőnek, amíg az emberi természet legjavához méltóvá nem válunk.

Az erkölcsileg megalapozatlan kedvesség alaptalan. Igazán szeretetreméltónak lenni azt jelenti, hogy képesek vagyunk kifejezni az emberi természetben rejlő legigazibb értékeket.

A tisztelet, az alázat, és a kötelességérzet ösztönzi az önmagunkba fordulást, és további magunk tökéletesítésére sarkall. A buddhisták számára — akik a tiszteletet, alázatot és a kötelességérzetet alapvető fontosságúnak tartják — fontos a hitben gyökerező nagylelkűség és a mások boldogságával való folyamatos törődés. Az ezt fölismerő emberek azért imádkoznak, hogy Buddha azoknak a boldogságát is viselje szívében, akik átmenetileg eltávolodtak a tanításoktól.

Az erre való képtelenség az emberiségbe vetett tökéletlen hitre vagy ennek a hitnek az elvesztésére utal. Nem szabad hitünket veszteni az emberiségben, teljes szívvel bízunk kell benne. Ahelyett, hogy másoktól követeljük, meg kell tanulnunk a segítőkészséget. Az eszerint gondolkodó hívők szeretetreméltóak, és másokra is átsugározzák a hit csodálatos varázsát.

Angolból fordította:

Dr. Török Attila

Tallózás unitárius témájú írásokból, tudósításokból...

Győrffy Miklós érdekes riportot közöl Santa Ferencsel az Új Tükör 1986. 47. számában. Kossuth-díjas írókat a nemzet mai állapota aggasztja. Az erkölcsi helyzet, az erkölcsi normák romlása igen sok keserűségre ad okot. Fogy a nemzet — 2020-ra nyolcmillió alá süllyed a magyarság lélekszáma. „Az emberi lélek, az emberi szív, az ember

erkölcsi igénye oldaláról kell közelíteni a világ anyagi dolgaihoz is.” Az író arra biztat bennünket, hogy bátrabban kell előre lépni, magasabb szabadság lehetőséget kell adni az embereknek, s akkor egy normálisabb gazdaságot teremthetünk. Végezetül a nemzet erejében bízva reményének ad hangot.

Az Alföld debreceni kulturális folyóirat 1986. évi első számában Ószabó István debreceni unitárius költő Vak Géniusz című verskötetét méltatja Bertha Zoltán, a KLTE tanára. A cikkből megtudjuk, hogy a göncruszakai Kazinczy-ház átalakítására és rendbehozatalára Ószabó István és baráti köre beindította a Kazinczy-füzetek sorozatot. Ennek első kötete a Vak Géniusz, a szép kivitelezésű verseskötet. A költő sokat fejlődött első kötete óta. A legtöbb alany, a költői én helyett a mindenség lelke, a világírányító Isten, a mítikus hangnem uralkodik. A kozmikus képek az abszolút őserő teljességére utaló funkciót kapnak. Minden megnyilvánulás, mozgás a világmindenségben ennek az őserőnek, a végső lénynek a megnyilvánulása. A világszemlélet örökérvényűsége sugárzik Ószabó István sorából. A mű transzcendentális igazságtartalma a költő unitárius életszemléletét érzékelteti velünk.

A magyar sajtó napja alkalmából a Kelet-Magyarország című nyíregyházi napilap szerkesztőségében hagyomány, hogy a lap jeles munkatársa, az 1968-ban elhunyt Sipkay Barna író-újságíró emlékére alapított díjat átadják a kiemelkedő munkát végző újságíróknak. 1986-ban az unitárius vallású Bartha Gábor vehette át a díjat, magas színvonalú írásai elismeréseképpen.

Ács Zoltán, a Magyar Ifjúság 1986. októberi számában, a kulturális mellékletben, a 600 éves Debrecenről ír. A reformáció idejéről szólva leírja, hogy ez a város még a kálvinizmust is a saját képére gyúrta. „A reformáció két nagy egyénisége, Dávid Ferenc és Méliusz Péter, a debreceniek vasfejű pápája itt vívta teológiai csatáját. S nem az igazság döntött, hanem a hatalom igazsága” — állapítja meg a szerző.

Bakos Pál—Felhős Szaboles

LÁTOGATÁS

A Magyarországi Evangélikus Egyház meghívására január 25—26-án Budapesten tartózkodott dr. Gunnar Stalsett, a Lutheránus Világszövetség főtitkára, akit fogadott Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke. A találkozón jelen volt dr. Nagy Gyula evangélikus püspök.



IARF KONFERENCIA KOPPENHÁGÁBAN

Egy svéd lelkészjelöltet vettek fel az unitárius közösségbe, *Ragnar Emilsent*. A befogadást a dániai unitáriusok világi vezetője, *Preben Bovin* eszközölte és a dániai unitáriusok szervezete, a *Det Fri Kirkesamfund* meghatalmazása alapján. Áldó imádságot mondott *dr. Kovács Lajos* unitárius püspök.

A márc. 13–15. napjai között tartott találkozót a dániai unitáriusok 1930-as években épült templomában tartották, ahol 1934-ben IARF világkongresszust tartottak. Az akkori idős lelkész sajnos elhalt, s ma világi vezetés alatt élnek életüket a dániai unitáriusok, akik időnként szemlét is jelentenek meg dán nyelven *Protestantisk Tidende* néven.

A konferencián jelen volt *dr. R. Smith*, az IARF elnöke és *D. Gehrmann* főtitkár és számosan a környező országokból, mint vendégek. Sajnálatos, hogy a jelenlevőkről megküldött névsorban egyetlen norvég, finn, izlandi szabadelvű protestáns névvel nem találkoztunk.

A svéd *Fria Kyrkan i Sverige* vezetője, *dr. Bertil Persson* professzor élénk levelezésbe kezdett püspökünkkel, akit szintén meghívtak az ünnepségre (de másirányú, elfoglaltsága miatt nem vehetett részt) s kilátásba helyezte, hogy még az idén ellátogatnak hazánkba.

Pestlőrinc

A febr. 22-én tartott összejevetelesen az áhítatot *dr. Ferencz József* püspök tartotta, és abban közérthetően elemezte Jézus nevének és családjának eredetét.

Ezt követően *Bányai Emőke* mutatta be *Török Tamást*, tekintettel a közelmúltban megjelent „*Kemény Zsigmond hallgatása*” című regényére. *Török Tamás* ismertette a regény keletkezését, és bámulatos történeti

jártassággal nyúlt vissza *Kemény Zsigmond* által is megírt unitárius tragédiára, mikor a szombatosság vádjával Désen megkövezték *Thoroczkai Máté* unitárius püspök fiát, *Jánost*. Az előadást sok kérdés, hozzászólás követte, amiből kitűnt, milyen sokan ismerik, olvasták a regényt.

Az irodalmi műsort követően *Faragó Laura* énekművésznő székes népdalokat énekelt, és nagy sikert aratott.

A konyha jelesei *Bézsényi Gyuláné*, *Pálffy Szilárdné*, *dr. Péterfy Gyuláné* és *dr. Péterfy Réka* voltak, és a sok fiatal kisegítő. A vacsora borsos tokány volt puliszkával. A gyönyörű tortát ezúttal *Radó Judit* ajándékozta, és az árverést ügyesen s nem utolsósorban sikeresen bonyolította le *Pintér Mariann*.

Dr. Jakab Jenő

A román ortodox egyház új pátriarchája

1986. november 16-án iktatták be Bukarestben új, magas méltóságába Teoctist eddigi moldvai metropolitát.

Teoctist metropolita (világi neve: Teodor Arapaşu) 1915-ben született. 1935-ben lett szerzetes, 1945-ben szentelték pappá. 1950-ben segédpüspök, majd a bukaresti ortodox teológia rektora, 1962-től Arad püspöke; 1973-ban Olténia, 1977-ben Moldva metropolitájává választották. Az új metropolitával egyházunk püspöke 1972-ben, *dr. Kovács Lajos* püspök beiktatásán találkozott első ízben. Örömmel köszöntjük új, magas tisztségében lapunk útján is.

„GODSPELL”

(Gondolatok egy musicalról)

A cím maga is elgondolkoztató, a szerző szándékáról árulkodik. A Gospel angol szó evangéliumot jelent és a hozzá hasonlított „Godspell” mesterséges összetétel Isten-értelmezést, igazságot — de ha úgy tetszik — isteni varázslatot, hűbajt, vagy éppen isteni időtöltést értelmezhet. A nézőre bízzák, válassza ki a neki legmegfelelőbbet.

Így van ez a darabbal is (Ódry Színpad). A cselekmény és szöveg alapja *Máté evangéliuma*. Szép, modern és mégis biblikus veretű a szöveg. Jézus történetének és tanításainak hűséges tolmácsa, és a szereplőknek nincs más feladata, mint elmondani és eljátszani, tehát illusztrálni ezt a szöveget és cselekményt. Meg is teszik, de megdöbbentő módon nem a középkori „biblia-pauperumok” stagnáló, ki-

csit fenséges, kicsit együgyű, kicsit kenetes módján, hanem a reneszánsz „commedia dell'arte” legnemesebb hagyományain épülő huszadik századi dinamikával, amelynek különös szépséget az ad, hogy mind a tíz szereplő színművészeti főiskolás és ebben az illusztrációban önmagukat, életkedvüket, hitüket adják. Nagyszerűen.

Megjelenítésükben az evangélium szava a mai ember igazságává válik, és azt bizonyítja, hogy ami benne örök érvényű, az vonatkozik korunkra is. Érdemes volt látni, talán jobb szó, átérezni, hogy az induló dissonancia, amely a játék elején kétségtelenül érezhető, hogyan oldódik fel az előadás végére csodálatos himnusz-szá úgy, hogy a 95%-ban ifjú nézősereg nem akarta leengedni a szereplőket a színpadról, és tízszer ismételtette meg a záró kórust. Arcukon, és meglepő módon a színészek arcán is, meghatottság ült.

Természetes, hogy ehhez a csodálatosan szép zene is hozzájárult. *Stephen Schwartz* zenéje teljesen modern és döbbenetesen dallamos. A zenekarban modern és klasszikus hangszerek egyformán helyet kaptak, kitűnő kamarakórusral együtt. Elragadták a szereplőket, közönséget egyaránt, és teljessé tették az előadás szépségét.

Nem szabad elfeledkezni *Iglódi István* nagyszerű rendezéséről sem. Néhány olyan jelenetet láttunk rendezése jóvoltából, amelyre — úgy hiszem — vissza fogunk emlékezni: a megkísértés legendáját a gecsemáné-kerti jelenet kereteibe illeszti, amikor az önmagával vívódó, sorsát jól látó Jézus győzedelmeskedik a sátán és önmaga fölött; a másik ilyen az utolsó vacsora jelenete, amikor Jézus a kenyeret és bort egy tálcáról osztja. Olyan tálcá ez, amelyik eredetileg tükör, s ahogy a tanítványok megpillantják a hétköznapi életre kifestett arcukat, önkéntelen reflexszel törlik le a festéket és alakítják vissza őszintévé, emberivé arcukat. Teljessé tette a rendezést a díszlet eszköztelensége, amely azzal vált hihetetlenül gazdaggá, hogy a néző fantáziájára bízta magát.

És még egyszer a szereplőkről: Lehet, hogy színházi kritikusok hiányolhatják a rutint. Mi csak nézők voltunk, laikusok, és fenntartás nélkül őszintének éreztük játékukat, az illusztrált mondanivaló igazságát. Biztos, hogy hívők és nem hívők egyformán voltak a közönségben, de hogy az evangélium tiszta, szép igazsága, az előadás ifjú ereje és emberi mélységei és a csodálatos zene szépsége magával ragadta a közönséget. Ezt nem lehet elvitatni.

Szász János

PECZ SAMU ÉS A PROTESTÁNS TEMPLOMÉPÍTÉSZET

Az építőművész, aki a Koháry utcai unitárius templomot építette, különféle egyházak templomainak tervezője és építője volt a 19. és 20. sz. fordulójára idején.

E feladatok arra készítették, hogy tanulmányokat végezzen a különféle liturgiai eljárások terén. Így jutott arra az elhatározásra, hogy tapasztalatait egy elméleti tanulmányba foglalja össze. E munka 1888-ban jelent meg. Címe: „A protestáns templomok építéséről, kapcsolatban a debreceni kálvinista új templom részletes ismertetésével.” (A Magyar Mérnök Egyesület Közlönye [Bp., 1888], 241–251. p.) Fenti munka szinte egyedülálló volt e téren, ezért is jutalmazták meg a Hollán-díjjal. A tanulmány lényege az, hogy az addig ismert templomtípusok után a reformáció révén lassan bizonyos változások váltak szükségessé. A protestantizmuson belül két fő típust különböztet meg: a lutheránus és kálvinista templomtípust. Mindkettőben a leegyszerűsödés jelei mutatkoznak, a hagyományos keresztény templomépítéssel jellegének megőrzése mellett. A katolikus templom lehangsúlyozottabb része az oltár. A reformáció történeti fejlődésében a lutheránus templom megőrizte az oltárt, de emellett kihangsúlyozta a liturgiának fő követelményeit, a prédikációt és az úrvacsorát. E két utóbbi szertartás érdekében szükségessé vált bizonyos építészeti átrendezés. A szószékét úgy kellett elhelyezni, hogy a hívek a prédikációt teljes mértékben követni tudják. Az úrasztalát pedig körülvehetik.

A másik típust a kálvinista templomépítészetben jelölte meg. Itt a leegyszerűsödés fokozódik. Oltár nincs a templomban. A mértéktartó díszítés nem figurális, hanem ornamentális. Minden hangsúly a prédikációra és az úrvacsorára összpontosul.

Ezért a protestáns templomépítészetben a szószék és az úrasztala kerüljön a középre. A prédikációt hallani, a lelkészt látni kell a templom minden részéből. Az úrasztalt pedig, mivel az úrvacsora a szertartás lényegét jelenti, a centrumba, jól hozzáférhető helyre kell tervezni.

Építészetiileg mindezeknek a centrális elrendezésű templomépület felel meg.

Ideálisnak tehát a protestáns templomépítészetben a centrális elrendezést tartja, és ezeket az elveket tartotta szem előtt alkotásaiban. Kedves stílusa az ún. neo- vagy új gótika, mely a középkor formakincsét használja fel.

Végezetül néhány megjegyzést tennék a fent ismertetett tanulmány mai és unitárius szemmel látott tanulságaihoz.

A szerző nem tesz említést a protestáns templomtípusok között külön az unitárius templomépítészetéről a reformáció történeti fejlődése során. Igaz, hogy az nem képezett soha egy megkötött, önálló típust, és nagy vonalakban az általa meghatározott kálvinista templomépítészet sorába tartozik. De hogy a legkonzervatívabb megoldást, a középkori hosszahajó-alaprajzot választotta ötszögű apszissal a Koháry utcai templomnál — elgondolkoztató!... Vajon nem ismerte az unitarizmus lényegét, akkor amikor 1886-ban tervezi az unitárius templomot?

Találtunk adatot arra, hogy a tervező művész igenis foglalkozott és ismerte az unitarizmus lényegét. (L. Unit. Anyakönyv 82. sorszám, 1890. VII. 5.)

Figyelembe kell vennünk, hogy az unitárius templomterv a korai protestáns templomtervei közé tartozik, s csak később került sor a nagyobb méretű protestáns templomépítkezésekre, amikor már megvalósíthatta a tanulmányában kifejtett szempontokat. Lényeges, hogy meg tudta teremteni a térfelépítés egységét. Helytálló az is, hogy az egyszerűbb s monumentálisabb koragótikát választotta. Jóleső érzést kelt bennünk az egész templomépület emberi mérete. Mértéktartó volt a felhasznált ornamentikában is, és harmóniát teremtett az egyenletes világítás elosztásával.

A történeti stílusban épült unitárius templom végül is őszintén tükrözi a maga korát, az említett adottságok révén pedig sajátunknak érezhetjük.

Kaplányé Schey Iona dr.

II. János Pál pápa bírálta a bázisközösségeket

II. János Pál pápa október 20-án fogadta a Klérus-kongregáció ülésének résztvevőit — ezen az ülésen a városi plébániák lelképásztori feladatairól tanácskoztak —, bírálta a bázisközösségeket. Ezek igen hasznosak lehetnek, de ne képzeljék azt, hogy helyettesíthetik a hagyományos plébániát. Latin-Amerikában a bázisközösségeket a felszabadítás teológia inspirálja, ennek néhány jellemzőjét a Hittani Kongregáció dokumentuma nemrég elítélte. A latin-amerikai bázisközösségek ese-

tenként pótolják a plébánia Európában honos modelljét, és nemegyszer bizonyos fokú ellentétben állnak vele. A Szentatya a plébániát „a hit első iskolájának” nevezte a család után. Arra van szükség, hogy a plébániai keretben új erők érvényesüljenek a közömbösek és a távol-állók megnyerésére.

Tisztán kell azonban látni, hogy ezek a közösségek nem lehetnek alternatívái a plébánia intézményeinek, hanem ellenkezőleg, azt kell szolgálniuk — mondta II. János Pál pápa. (MK.)

Kathleen C. Montgomery

Az amerikai Unitárius Univerzalista Egyház arra törekszik, hogy az egyház vezetésében a nők is megfelelő vezető szerephez jussanak.

Dr. W. Schulz elnök az addig általa betöltött ügyvezető alelnöki tisztre a 43 éves, egyetemi végzettséggel és hosszú gyülekezeti és egyházközponti gyakorlattal rendelkező Kathleen C. Montgomery asszonyt hívta meg.

Az UUWORLD szept. számában a lap szerkesztője hosszú beszélgetést folytatott Montgomery asszonnyal, aki nagy súlyt helyez a különböző vidéki gócpontok meglátogatására, ahol számos gyülekezeti lelkésszel és munkatárssal van alkalma a konkrét problémák megbeszélésére.

A lapnak ugyanebben a számában fényképet közölnek, mely az elnököt és közvetlen munkatársait ábrázolja: három férfit és négy nőt.

OLVASÓI LEVÉL

A Magyarország c. ismert politikai hetilap október 5-i számában jelent meg az alábbi szövegű olvasói levél:

„Örömmel és érdeklődéssel olvastam a katolikus egyházra vonatkozó és dr. Lékai bíboros halála óta bekövetkezett várakozással foglalkozó cikket a Magyarország 1986/37. számában.* A bíboros haláláról Oxfordban a Timesben megjelent értékelő cikkből értesültem. Azóta az elhunyt bíboros munkásságát és érdemeit többen is méltatták, érdemeinek megfelelően. Úgy vélem azonban, az értékelésekből kimaradt az a tény, hogy a katolikus egyház történetében első ízben 1976-ban, dr. Lékai László esztergomi érsekké történt felszentelése alkalmából nemcsak az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke és munkatársai voltak jelen a szentélyben, hanem a hazai más vallású egyházak képviselőiben dr. Bartha Tibor református, dr. Káldy Zoltán evangélikus, dr. Ferencz József unitárius püspökök, dr. Berki Feriz, az orthodox egyház adminisztrátora és az azóta elhunyt dr. Palotay Sándor, a Szabadegyházak elnöke. Ez a tény dr. Lékai ökumenizmusát is tanúsítja, s ezt azóta sok hasonló alkalom követte. Úgy vélem, hogy a meghívásban része volt annak a jó kapcsolatnak, amely már akkor fennállott Lékai bíboros-érsek és Miklós Imre államtitkár között.

FERENCZ JÓZSEF”

(* A fentebb hivatkozott cikket Várnai Ferenc főszerkesztő-helyettes írta.)

KEREKI GÁBOR

Az elmúlt esztendő júl. 27-én búcsúzott el a London közelében levő Croydon város gyülekezetétől Kereki Gábor unitárius lelkész, aki jó szolgálat után megérdemelt nyugalomba vonult.

Búcsúbeszédében emlékezett eredélyi származására, a kolozsvári Teológiára, ahol lelkészi oklevelet szerzett, valamint magyarországi szolgálataira, melyek közül a kocsordi és a budapesti a legemlékezetesebbek. Kocsordon szolgált a templomépítés idején, és ő festette meg a templomban levő mennyezet tábláit. Budapesten előbb vallás-oktató lelkész volt, majd bekapcsolódott a különböző gyülekezeti munkákba, és a mai Unitárius Élet elődjénél, az Unitárius Értesítőnél is éveken át végzett szerkesztői munkát, főként az 1941–44 közti években.

1947–49 között az oxfordi Manchester College-ban folytatott tanulmányokat. Innen került 1949-ben Tenterden városának unitárius gyülekezetébe. Élete derekán hívták meg a jelentős Croydon-i unitárius gyülekezetbe, ahol nyugalomba vonulásáig szolgált. Híveinek osztatlan szeretetétől kísérve búcsúzott el a gyülekezettől. Kibúcsúzóján részt vettek az angliai unitáriusok vezetői, élükön dr. Roy Smith-el.

Én mint gyermek ismerkedtem meg vele Budapesten, majd Angliába történt költözésem után sok alkalommal vettem részt a croydon-i gyülekezet istentiszteletein és ünnepi alkalmain. Talán én voltam az egyetlen magyar származású egykori híve, aki könnyes szemmel búcsúztatta gyülekezetében végzett utolsó szolgálatát alkalmával.

Továbbra is erőt és egészséget kívánunk neki és feleségének a nyugalom megérdemelt éveire.

Davidsonné Anghi Gyöngyi

Asszonyok Jézus körül

(Szemelvények a svájci Kirchenblatt c. lap 1985. októberi számában Elisa-Maria Jodi lelkész nő írásából.)

Ifjúkoromban örömmel és buzgalommal olvastam a Jezusról szóló történeteket, és később mint papnövendék, majd lelkész nő tanulmányoztam e történetek hátterét. Jól ismerem az apostolokat, a tizenket tanítványt, akik Jézus körül voltak. Asszonyokról szóló történeteket is megismertem: Máriáról, Jézus anyjáról; Mária Magdolnáról, Máriáról és Mártáról, hogy csak a legismertebbeket említsem. A Bibliában írtak szerint nem hittek a feltámadás híret hozó asszonyoknak. Így van ez. Az asszonyoknak nem hisznek. Miért tartják ezt természetesnek? Tegyük kezünket a szívünkre: ez ma önöknél hogy van? Ugyanolyan komolyan veszik-e azt a hírt, amit egy asszony hoz, mint ha azt férfi mon-

daná? Nem teszek szemrehányást, ha önöknek is többet ér egy férfi szava, hiszen évszázadokon át ezt közvetítették nekünk (1Kor 14,34–35) „A ti asszonyaitok nailgassanak a gyülekezetekben, mert nincsen megengedve nekik, hogy szóljanak; hanem engedelmesek legyenek, mint a törvény is mondja. Hogyan pedig tanulni akarnak valamit, kerdezzék meg otthon az ő férjüket; mert egyetlen dolog asszonynak szólni a gyülekezetben.” Úgysem hisznek neki. Ha az asszony nem így tett, akkor megrágalmazták, ördögösnek mondták, sőt elveszejtettek Jézus nevében meg 200 évvel ezelőtt is! Az asszonyok gyanúsításáról, kivallatásáról, megegytetéséről hallottak továbbadodnak anyaról lányokra, s így értetődő, hogy sokan a Bibliát egy rejtett felelem miatt úgy olvassák, mintha az asszonyok Jézus körül mindig a háttérben maradtak volna.

Mint lelkész nő fedeztem fel őket Márk 5,24 és Luk 8,1–3 evangéliumában, Az apostolok cselekedetei 2,17 versében és meg sok más helyen, figyelmesen olvasván a Bibliát. Ott vannak az asszonyok a sírban, hogy a nagyományoknak megfelelően elvegezzék a halott megkegyelmezését, de az evangélium leírása szerint bizalmas feladatuk kapják a feltámadás híreinek közlése. A korai keresztény gyülekezetekben diakonisszának lenni vezető szerepet jelentett.

Elszomorít, ha az Utolsó vacsora megjelenítésére gondolok: közepén Jézus es körülötte a tizenket tanítvány. Miért zarták ki az asszonyokat az asztali közösségből? Ez valószínűleg azért volt így, mert e képek a középkorban készültek, amikor az asszonyokat meg háttérbe szorították. Pedig Jézus egészen mást hangsúlyoz, azt, hogy Isten és a maga társaságából ne legyenek az asszonyok kizárva, s imádkozásnál és a kenyér megtörésénél ne kelljen félreállniuk.

Én a jézusi útmutatás szerint igazodom. Szeretném, ha minél több asszonytársam kilepne felreállított helyzetéből, s a maga szívével és lelke imájával rátalálna e jézusi útra.

Fordította: Vadady Vera

IMAKÖNYV

Egyházi könyvtárunk nemrégiben egy már 1943-ban Imához címen megjelent kiadvánnyal gyarapodott, melyet Köröspataki Kiss Sándor ajándékozott elhalt édesapja hagyatékából.

Nagy Zoltán 1940–44 közt unitárius táborigazgató volt a szerkesztője ennek az imakönyvnek, melynek imáit, a második világháború unitárius katonái számára többen írták. A bevezető sorokat Józán Miklós püspök írta. A szerkesztést Nagy Zoltán végezte, akit e munkában két unitárius katoná-

liszt támogató: Köröspataki Kiss Sándor és Kozma Ferenc századosok. Imát írt dr. Abrudbányai János, Rázmán Mór, Úrmösi József, Szent-Iványi Sándor. Érdekessége a kiadványnak az, hogy a szerkesztésben részt vett két unitárius katonatiszt is írt imádságokat, emberséges érzéssel, szép stílusban.

Egy letűnt kor emlékét őrzi könyvtárunkban ez a kiadvány is.

LISZT FERENC

A Halhatatlan zeneköltő című írásában az Évfordulók 1986-ban c. kötetben Batta András emlékezik meg a százhetvenöt éve, 1811. okt. 22-en született nagy zeneművészről.

Unitárius vonatkozású adatait idézzük röviden az alábbiakban: „A cigányok és zenéjük Magyarországon” c. 1859-ben megjelent művet sokan támadták, mindenekelőtt a kolozsvári polihisztor Brassai Sámuel. Tragikus tévedése volt, hogy a magyar népzene a cigányzenere alapította...

Lisztet tévedéséért, mely korabeli sorstársainak is tévedése volt, Bartók Béla veszi jóindulatú védelmébe „Liszt-problémák” c. 1936-ban tartott akadémiai székfoglaló értekezésében, melyből idézzük: „Mindabból, amit módjában volt látni és hallani (Liszt), alig vonhatott le más eredményt, mint ami könyvéből kiviláglik... Annál inkább hibáztatjuk azonban önmagunkat, hogy nem tudtuk vagy nem akartuk, vagy legalábbis elmulasztottuk őt az igazság útja felé vezetni, holott az kezkitárasnyira volt előttünk saját falvainkban.”

A krónika feljegyzi azt is, hogy Liszt egyik jeles tanítványa volt Thomán István, aki később mint Bartók Béla tanára adja át a Liszt-től tanultakat.

A német anyanyelvű és franciául beszélő Lisztet, a magyar nemzet magáénak vallotta és gyászolta.

A magyar Liszt Ferenc Társaság egyik vezető tagjaként, Bartók Béla fia, főgondnokunk, évtizedek óta ápolja Liszt, a halhatatlan zeneköltő emlékezetét.

A jubileumi esztendőben hazánkban is több helyen avattak Liszt Ferenc szobrot. Ezek közt az általa alapított Zeneművészeti Főiskolához közel, a nevével viselő téren születése napján, október 22-én.

Ugyanebben a hónapban Kalocsán is Liszt szobrot avattak, a főtéren, közel a székesegyházhoz.

Mindkét avatáson jelen volt egyházunk főgondnoka, Bartók Béla, aki a magyarországi Liszt Ferenc Társaság tarselnöke, és itthon és külföldön sokat tett és tesz a magyar Liszt Ferenc emléke és munkássága ápolásáért.

A hazai nyugdíjasok számáról, gondjairól, életéről, problémáikról, lakásviszonyaikról és sok másról bőven ír a hazai sajtó. Olvasóink érdeklődésére méltán számot tarthat az az írás, mely a nagy-britanniai és általában a nyugati országok nyugdíjasainak problémáiról szól, s mely első ízben az Új Tükör 1986. évi 13. számában jelent meg.

Mikor mennek nyugdíjba?

A vén Európának évről évre több az idős polgára. Ezért sem meglepő, hogy az utóbbi időben a Közös Piac országaiban felélénkültek és nagy visszhangra találtak azok a viták és tervezetések, amelyek az idős emberek létbiztonságának központi kérdéséről, a nyugdíjról folynak.

Mielőtt ezekről szót ejtenénk, néhány tudnivaló Nyugat-Európa nyugdíjviszonyairól. Az egyetlen ország, ahol a korhatár a mienkkel azonos Olaszország. Azaz, csak azonos volt, mert nemrég a nők kivették, hogy 60 éves korig dolgozhassanak, miként a férfiak. Portugáliában és Franciaországban mindkét nem 60 évesen jogosult az állami nyugdíjra. Számos országban azonban — például Angliában és Belgiumban — jelenleg is érvényes még, hogy a nők is, a férfiak is 5 évvel később mehetnek nyugdíjba, mint nálunk. A nyugdíjkorhatár Dániában a legmagasabb, ahol a dolgozók csak 67 éves korukban vonulhatnak vissza.

Feltűnő, és a megelőző évtized vitáinak, nőmozgalmi harcainak eredménye tükröződik abban, hogy ma már sok nyugati országban azonos, vagy egymáshoz erősen közelítő a férfiak és a nők korhatára. Írországban és Spanyolországban mindössze 1 év a különbség, Hollandiában, az NSZK-ban és a fentebb említett Franciaországban és Portugáliában pedig azonos korban vonulhatnak vissza a férfiak és a nők.

Miért vitatkoztak, miért harcoltak a nők azért, hogy később mehessezen nyugdíjba? Eltekintve a szerencsés kisebbségtől, amely vágyainak és ambícióinak megfelelő munkakört tölt be, csak arra gondolhatunk, hogy a gazdasági helyzet romlása készteti a többséget arra, hogy tovább dolgozzék. Egyrészt a szolgálati évek növekedésével arányosan növekedik a nyugdíjalap is, másrészt a fizetésről a nyugdíjra való áttérés szinte minden esetben erős jövedelemcsökkenéssel jár Nyugaton is. Miért csak szinte? Azért, mert a jómódúak között elég sokan akadnak, akik kétféle nyugdíjra keresnek jogosultságot. Legjobban kereső éveikben különféle magán-társaságokkal kötnek külön nyugdíjbiztosítást, és idős korban így

náluk a postás minden hónapban kétszer csenget. Mit terveznek ez idő szerint a törvényelőkészítők, és mi foglalkoztatja az idősebbeket? Erről némi fogalmat alkothatunk az angol konzervatív kormány szociális ügyekben illetékes miniszterének, Norman Fowlernak zöld könyvéből, melyet márciusban ismertetett a *Sunday Times*. Az új stratégia lényege a rugalmas nyugdíjkorhatár. Abból indul ki, hogy mindenkinek másként ketyeg a biológiai órája, más-más ütemben öregszünk, és más a munkához való viszonyunk is. Helytelen tehát általánossá és kötelezővé tenni egy időpontot. Ezért a zöld könyv a munkaképes kor felső határát rugalmasan 60 és 70 év közé helyezi, és az élet hetedik évtizedében magára az állampolgárra bízna, hogy ő határozza meg visszavonulása időpontját. Hasonlóan a korábbi nyugdíjrendszerhez, az új szisztéma is további százalékokkal jutalmazná a továbbszolgálókat.

Az alapelv első hallásra vonzó és igazságosnak tetszik. Csak akkor támadnak kétségeink, amikor eszünkbe jutnak a mai nehéz gazdasági viszonyok, a csődök, valamint az elbocsátásokkal együtt alkalmazott kényszernyugdíjazások. Aki például 60 évesen kénytelen lesz elfogadni az abban a korban legalacsonyabb nyugdíjat, annak kevés esélye van egy munkanélküliségtől sújtott országban arra, hogy a magasabb nyugdíjért rádolgozzon még néhány évet. Emiatt a 60 éves nyugdíjas életszínvonala szinte egy csapásra a szegénységi határ közelébe esne vissza. De a rugalmas nyugdíjkorhatár igazságossága megkérdőjelezhető más szempontból is. Az emberek többsége nehéz, fárasztó, nem szeretett munkát végez. Vajon erkölcsös-e a bányászt, a nehéz fizikai munkást anyagilag éppúgy érdekeltté tenni, hogy tovább dolgozzék, mint a hivatását szívesen folytató értelmiségit?

Befejezésül érdemes egy pillantást vetnünk az európaiktól eltérő amerikai nyugdíjviszonyokra is. Ott a két nem azonos korban hagyhatja abba a munkát. Jelenleg az alsó korhatár 62 év. De ekkor még 20 százalékkal kevesebb jár, mint 65 éves korban. Furcsa fejlemény, hogy három éve a kongresszus törvényt hozott, mely szerint 2009-ben 66 évre, 2027-ben pedig 67 évre emelkedik a nyugdíjkorhatár. Manapság a legtöbb vita arról folyik, hogy mi az a felső korhatár, amikor már csakugyan kötelező nyugdíjba menni. Ez az államok többségében jelenleg 70 év. New York államban az idén újévtől teljesen megszüntették a felső korhatárt. Jelenleg sok polgári per folyik azért, mert tavaly az év utolsó hónapjaiban jó néhány 70 éves vagy idősebb orvost és egyetemi tanárt azonnali hatállyal nyugdíjaztak. A kongresszusban a képviselők egy csoportja pedig most azon fárado-

zik, hogy minden államban, az egész országban minden szinten szüntessék meg a nyugdíjba vonulás kötelező felső korhatárát.

A csoport vezetője, Claude Petter képviselő jelenleg 84 éves.

KÖRÖSPATAKI KISS
SÁNDOR

Az Annuairo Pontificio

1986. évi kiadásában érdekes adatokat olvashatunk a katolikus egyházzól.

Az egyház vezető testületének, a bíborosi kollégiumnak 149 tagja van, közülük már hatvanan II. János Pál pápától kapták a bíborosi birétumot. A kollégium legidősebb tagja, Pietro Parante már betöltötte 95. életévét, még most is aktív, s nemsokára jelenik meg új teológiai munkája. A legfiatalabb bíboros viszont csak 51 éves, ő a kolumbiai Medellin érseke, neve: Alfonso Lopez Trujillo.

A kollégium tagjai közül négyen a keleti rítusú egyesült egyházakhoz tartoznak — kopt, maronita, alexandriai és ukrán.

1985-ben a pápa hét új egyházmegyét létesített, kettőt a Fülöp-szigeteken, egyet-egyét Mexikóban, Peruban, Braziliában, Zimbabwéban és az USA-ban. Az egyházmegyék száma jelenleg 2446.

Tavaly három bíboros hunyt el — Florit, Poma és Roy. Elhunyt a múlt évben 91 püspök, köztük volt a magyar Klempa Sándor, volt veszprémi apostoli kormányzó. A világon összesen 101 katolikus püspöki konferencia működik.

Az olasz nyelvű napilapot 15 tagú szerkesztő bizottság állítja össze, de hetilapként megjelenik angolul, franciául, lengyelül, németül, portugálul és spanyolul. A lap főszerkesztője Valerio Volpino.

E laptól függetlenül, a Vatikán számos statisztikai évkönyvet, dokumentumköteteket, hivatalos közlönyöket jelentet meg, szükség szerinti időközökben.

Külföldi hírek

P. H. Kolvenbach, a Jezsuita rend generálsa nemrégiben egy német lapnak a nicaraguai papokról és a felszabadítás teológiájáról nyilatkozott. Kizárta a rendből P. Fernando Kardedált, aki nem volt hajlandó megválni a szandinista kormány oktatásügyi miniszteri posztjától. Viszont több más jezsuita a generális jóváhagyásával továbbra is fontos tanácsadói szerepet töltenek be a nicaraguai kormány mellett. A jezsuita generális optimista rendje jelenét és jövőjét illetően, bár a 20 évvel ezelőtti 36 ezer rendtag helyett ma már csak kb. 26 ezer jezsuita működik a nagyvilágon, így is ők a legnépesebb katolikus szerzetesrend egyike.

BONCZA MIKLÓS

Helven esztendővel ezelőtt, egy hideg január eleji napon az akkor még pestkörnyéki község, Pestlőrinc, Kosuth u. 152. sz. házában feküdt ravatalon az unitárius Boncza Miklós, Ady Endre apósa, Boncza Bertukának édesapja.

A temetésen az akkori magyar közélet vezető politikusi, számos országgyűlési képviselő és az általa szerkesztett *Közgazgatás* c. hetilap szerkesztőségének tagjai, jó barátok, szomszédok álltak a ravatal mellett.

Boncza Miklós, a háború előtti szokás szerint, tagja volt az egyik ismert budai szabadkőműves páholy-nak. Ennek tagja volt, többek közt, Haypál Benő budai református esperes-lelkész, igaz jó barátja az elhunyt-nak, s így József Miklós, akkor lelkész (feljegyzése az 1917. évi budapesti unitárius halottas anyakönyv 3/1917. sorszáma alatt) engedélye alapján ő végezte az unitárius halott gyászszertartását.

Az egykori régi pestlőrinci temetőt régen felszámolták, és az e munkát végzők — ha síremléke akkor még állott — azt a temetőtulajdonos, vélhetően az előljáróság, tulajdonába vették. Így emlékezete csak tisztelői és — köztük — a mi emlékezetünkben maradt fenn.

F. J.

Unitarianism and Related Movements

A *Bibliotheca Unitariorum Alapítvány*, mely kiadványai díszítéséül a régi erdélyi címer egyszerű változatát alkalmazza, 1985. máj. 14-én Amsterdamban kollokviumot tartott.

Az előadásokat, melyek most 45 oldalon sokszorosításban megjelentek, a holland Theun de Vries és Jan van Goudoever, a lengyel Lech Szczycki, a német Werner Erdt és a magyar Dán Róbert professzorok tartották.

A kiadvány bevezetésében J. Schippers holland protestáns lelkész, aki korábban két évig a kolozsvári Egyetemifokú Protestáns Teológiai Intézet ösztöndíjasa volt, írt megemlékezést Dán Róbertől.

Jan Schippers 1986 szeptemberében több hetet töltött Magyarországon, és kutatómunkát végzett az antitrinitarizmus kérdéseivel foglalkozó budapesti, szegedi, debreceni és pécsi egyetemeken dolgozók támogatásával. Reméljük, hogy tervbe vett munkája majd kiadásra is kerül.

A *Bibliotheca Unitariorum* második reprint kötete sajnos csak 1987 tavaszán fog megjelenni, mely a

Dávid Ferenc és a Blandrata György által szerkesztett és 1568-ban a gyulafehérvári nyomdában kiadott *De falsa et vera...* Az Isten igaz és hamis ismeretéről fejezeteit közli magyar és több más külföldi korabeli szerző munkáiból.

Hírek

Darvas József író, ha élne, most töltötte volna be 70. életévét. Munkásságát mi is nagyra értékeljük.

Sára Sándor rendező „Keresztúton” című filmjét bizonyára sokan nézték meg, mert hiszen a bukovinai Hadifalváról indult székelyek vándorlása és végül Dunántúlon, Tolnában és Baranyában történt letelepedése sokunkat érdekelt.

Az Új Emberben Konez Lajos arról ír, hogy a világiakkal meg kell osszuk az egyházért való munka felelősségét. Lelkészhány esetén püspöki felhatalmazással világi híveink is prédikálhatnak, vagy prédikációt olvashatnak fel szükség esetén a gyülekezetekben.

Az Egyházak Nemzeti Tanácsa több európai és nem európai országban is megalakult egyes adatok szerint már közel 70 országban működik ez az új szervezet, mely a katolikus és a protestáns ökumenikus törekvéseken túl lépve fórumot teremt egy nemzet keretében működő összes egyház együttműködésére. Legutóbb Franciaországban alakult meg ilyen tanács katolikus és evangélikus püspökök közös elnöke alatt.

Elgondolkodtató statisztikai adatot olvastunk: hazánkban 1986-ban a gyermekekkel átlag napi 40 percet foglalkoznak a szülők, ebből 25 percet az édesanyák és 15 percet az édesapák. Jó volna, ha ez az adat minél előbb megváltozhatna.

Dr. Póka György c. katolikus püspök, a szombathelyi egyházmegye apostoli kormányzója életének 71. évében váratlanul elhalt.

Dudás Béláné Kiss Jullanna száz éve született édesanyja emlékeztére 500,— Ft-ot adományozott pestlőrinci gyülekezetünknek. „A jó lelkű adakozót szereti az Úr.”

Útő Endre újabb kiállítása, népballadák fában és kerámiában, Sárospatakon nyílt meg ápr. 2-án. A kiállítást rendezte és megnyitotta — nagy érdeklődés mellett — Pap Gábor művészettörténész.

Özv. dr. Balogh Pálné sz. Bárány Erzsébet életének 80. évében türelemmel viselt szenvedés után febr. 22-én elhunyt. Temetése a Rákoskeresztúri temetőben volt márc. 5-én Leánya, Éva gyászában oszinte szívvel osztóznak lapunk olvasói is.

Nagy Katalin textiltervező iparművész legutóbbi kiállítását Tatán a Művelődési Központban márc. 7-én nyitotta meg Wehner Tibor művészettörténész. A kiállítást sok helybéli és budapesti érdeklődő tekintette meg.

A baptista világszövetség febr. 10—12. napjain Moszkvában tartott konferenciát a „keresztény felelősség a modern világban” gondolatkörében. Kiss Emil baptista lelkész, a Szet főtájkárát, a konferencia vezető testületébe tagként beválasztották.

Dr. Bottyán János, erdélyi származású református lelkész, több egyházi lap és jeles könyv szerkesztője és írója, most töltötte volna be 75. életévét. Mi is szeretettel gondolunk rá, aki mindig meleg barátságot tanúsított egyházunk problémái iránt.

LAPZÁRTA UTÁN

Az amerikai Unitárius és Universalista Egyház vezetői, Dr. William F. Schulz elnök, és Nathalie Gulbrandsen főgondnok-asszony házastársaikkal, április 13—16, napján — erdélyi látogatása után — egyházunk vendégei voltak.

Miklós Imre, államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke fogadta az amerikai képviselőket. A velük folytatott beszélgetésről a napi sajtó és a rádió is megemlékezett.

Vendégeink felszólaltak az április 14-én du. tartott, tiszteletükre rendezett ülésen.

* * *

Dr. Antal Ferenéné, egyházi tanácsosunk, hosszú szenvedés után elhunyt. Temetésén Huszti János szolgált.

* * *

Dr. R. Filep Aladár, egyetemi m. tanár, tb. egyházi tanácsos, 92. éves korában, türelemmel viselt szenvedés után elhunyt. Temetéséről és munkásságáról lapunk következő számában fogunk megemlékezni.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felelős szerkesztőhelyettes

Szent-Iványi Iona

Szerkesztő a szerkesztőbizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Telefon: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint

Egyes szám ára 10,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 87.5794 Budapest, 1987

Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133—1272